

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה למדעי החברה
בית הספר ע"ש פדרמן למדיניות ציבורית וממשל

חשיפת פרטים מזהים ורגישים בפסקי דין פומביים

נייר מדיניות לידי השופט מיכאל שפיצר, מנהל בתי המשפט

מוגש במסגרת הקורס: "מבוא לניתוח מדיניות"

בהנחייתם של:

מר אודי בן-דרור
ד"ר גלית כהן-בלנקשטיין
גברת אילנה שפיזמן
ד"ר ליאת רז-יורוביץ

מאת: אבנר פרימור

ירושלים

יוני 2014

סיון ה'תשע"ד

מספר מילים: 3490

תקציר מנהלים

המהפכה הדיגיטלית בעשורים האחרונים העלתה לדיון את השאלה כיצד מגנים על הזכות לפרטיות באינטרנט. בעוד המערכות הציבוריות מנסות להתמודד עם תופעות של פגיעה בפרטיות בדרכים שונות, מתברר כי באחת המערכות הציבוריות, המערכת המשפטית, קיימת בעיה מובנית שמאפשרת חשיפת פרטים אישיים של אנשים שהיו מעורבים בהליכים משפטיים שונים. פסקי-הדין שמתפרסמים בפומבי משמשים גורמים אינטרסנטיים לדלות מידע עבור אנשים רבים ובכך מופר האיזון שבין עקרון פומביות הדיון לזכות לפרטיות. הבעיה טמונה בתקנות בתי-המשפט אשר מאפשרות פרסום פרטים מזהים בפסקי-דין. נייר זה סוקר את התפתחות הבעיה והגורמים לה ומציע לאמץ חלופת "אנונימיזציה" אשר תניע תהליך שמטרתו למנוע פרסום פומבי ונגישות חופשית לפרטים אישיים ומידע מזהה על אנשים פרטיים.

תוכן עניינים

2	תקציר מנהלים
4	תיאור לקוח
5	רקע ותמונת מצב
5	כללי
5	עקרון פומביות הדין מול הזכות לפרטיות
8	מאגרי מידע עצמאיים ל"סימון" עבריינים
10	שלבי חשיפת המידע
10	הבעיה
11	החלופות המוצעות
11	חלופה א': "ראשי תיבות"
12	חלופה ב': "אנונימיזציה"
13	חלופה ג': "היתר לעיון כללי"
15	קריטריונים להערכת החלופות
17	השפעת הקריטריונים על החלופות
17	המלצה וסיכום
18	מקורות
20	נספח ניתוח רגישות

תיאור הלקוח

נייר המדיניות מוגש למנהל בתי-המשפט, **השופט מיכאל שפיצר**. הנהלת בתי-המשפט אחראית להתנהלות השוטפת של מערכת המשפט על שלל היבטיה: תחזוקת המבנים, סדרי הדיונים ועוד. בין היתר, הנהלת בתי-המשפט אחראית על תמלול ופרסום של דיונים ופסקי-דין. מנהל בתי-המשפט פועל תחת שר המשפטים ונהנה מאוטונומיה ביצועית הנגזרת מעקרון הפרדת הרשויות. חוק בתי-המשפט מסמיך את מנהל בתי-המשפט לתקן תקנות הקשורות לעבודה השוטפת של מערכת המשפט. תקנות אלה דורשות את אישורו של שר המשפטים, אישור הניתן ברוב מוחלט של המקרים. נושא שמעסיק רבות את הנהלת בתי-המשפט הוא אמון הציבור במערכת המשפט. צירופם של גורמים אלה הופכים את השופט שפיצר ללקוח הנכון עבור נייר מדיניות זה.

רקע ותמונת מצב

תמר עברה תאונת דרכים ובעקבותיה תבעה את חברת הביטוח לפיצויים. בפסק-הדין נקבעו לה אחוזי נכות פיסית ונפשית. בנוסף, פסק-הדין כלל פרטים רפואיים ואישיים שלה ושל כמה מבני משפחתה. לאחר תקופה, נחרדה תמר לגלות כי הפרטים הללו נגישים לכל דורש דרך מאגרי מידע אינטרנטיים בעזרת חיפוש פשוט במנוע החיפוש "גוגל".¹

סיפור זה הוא אחד מבין מאות סיפורים של אנשים שגילו כי פרטיהם הרגישים ביותר זמינים ברשת האינטרנט לכל המבקש לראותם. מדובר בפרטים אשר נחשפו במסגרת הליכים משפטיים שונים והועברו על ידי מערכת המשפט למאגרי מידע משפטיים מכוח עקרון פומביות הדין, עקרון שידובר בו להלן. פרטים אלה כוללים שם, כתובת, תעודת זהות וכל פרט אשר יש בו כדי להסגיר זהות של אדם. מידע רפואי, כלכלי ולמעשה כל סוג מידע ייחשב מידע פרטי מרגע שיש יכולת לזהות על פיו אדם ספציפי. מידע רגיש הוא מידע אשר חשיפתו עלולה לגרום לפגיעה בפרטיותו של אדם.

אנו מצויים בעיצומו של "עידן המידע", בו מידע זורם במהירות ובתפוצה רחבה באמצעות רשת האינטרנט. תקופה זו מציפה את שאלת הזכות לפרטיות ביתר שאת. הספרות דנה בדרכים להגן על מידע ובאמצעים לשמור על פרטיותו של אדם אל מול היכולת הטכנולוגית לחשוף פרטים, תמונות ומידע בהינף אצבע – בין ברשתות חברתיות ובין במנועי חיפוש. אולם, נייר מדיניות זה עוסק בפגיעה בפרטיותו של אדם שמקורה במערכת המשפט, אחת ממערכות המדינה. הסיפור של תמר, המתואר לעיל, נבע מכך שמערכת המשפט העבירה את פסק-הדין בעניינה למאגרי המידע המשפטיים, אשר תפוצתם רחבה והם זמינים באינטרנט לכלל הציבור. כיצד דבר כזה קורה?

עקרון פומביות הדין מול הזכות לפרטיות

עקרון פומביות הדין הוא מעקרונות היסוד של שיטת המשפט בישראל, ומעוגן בסעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה ובסעיף 68(א) לחוק בתי המשפט. שורשיו של העיקרון בשיקולים שבמדיניות ציבורית ראויה, והטעמים לו חזרו ונשנו בפסיקה, ואלה העיקריים שבהם²:

- עקרון הפומביות מהווה הגשמת זכותו של הציבור לקבל מידע על דרך פעולתן של רשויות הציבור ובהן הרשות השופטת.

¹ מתוך: נורית רוט, כתבה באתר "דר-מארקר" מיום 9.6.2011

<http://www.themarker.com/law/1.653237>

² רע"א 3614/97 אבי יצחק, עו"ד נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד נג(1) 26, 45-47 (23.6.98); ע"א 4963/07 ידיעות אחרונות בע"מ נ' פלוני, והאסמכתאות שם; בג"ץ 6126/94 סנש נ' רשות השידור; רע"א 3007/02 יצחק נ' מוזס;

- עקרון הפומביות הוא חלק מהאמצעים המרכזיים להבטיח ניהול משפט הוגן וחסר פניות.
- יש בעקרון הפומביות כדי לתרום להגברת אמון הציבור בבתי-המשפט.
- עקרון הפומביות נשען אף על זכות הציבור לדעת, במיוחד שעה שמדובר בסוגיות בעלות חשיבות ציבורית – אז, ככלל, גוברת זכותו של הציבור לקבל מידע העשוי לסייע לו לכלכל צעדיו ולעצב השקפותיו ודעותיו.

יחד עם זאת, ככל יתר הערכים והעקרונות שבבסיס קיומה של מדינה דמוקרטית, אף עקרון הפומביות אינו עיקרון מוחלט, ולעתים יש להסיגו מפני ערכים נעלים לא פחות. אך זאת רק מכוח הוראת חוק מפורשת. כך, בסעיף 68(ב) לחוק בתי-המשפט נקבעה סמכותו של בית-המשפט לדון בדלתיים סגורות, אם ראה בכך צורך לשם שמירה על ביטחון המדינה; מניעת פגיעה ביחסי-החץ של המדינה; הגנה על עניינו של קטין או חסר ישע; ועוד. בנוסף, מכוח סעיף 70(ד) לחוק בתי-המשפט, רשאי בית-המשפט לאסור על פרסום בקשר לדיוניו, "במידה שהוא רואה צורך בכך לשם הגנה על בטחונו של בעל דין, עד או אדם אחר ששמו הוזכר בדיון או לשם מניעת פגיעה תמורה בפרטיות של אחד מהם...".³ כאן למעשה מבטא החוק את הזכות לפרטיות השמורה לכל אדם. זכות זו מעוגנת בסעיף 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ואף הוכרה בחוק מיוחד – חוק הגנת הפרטיות. בית-המשפט העליון קבע, כי ההגדרה שבחוק בתי-המשפט, לפיה נדרשת פגיעה "תמורה" כדי לאסור פרסום, הינה הגדרה קשה ליישום. מהי פגיעה תמורה? על כך משיב העליון, שאין צורך בסטטיסטיקות כדי להבין שבחיי היום-יום, אנשים נפגעים מאוד מכיבוס כביסתם האישית והאינטימית בפומבי.⁴ עוד קבע העליון כי מציאת האיזון בין עקרונות יסוד אלו היא מלאכה סבוכה ועדינה.⁵ בפסיקה נוספת של העליון נקבע כי "כאשר מתבקש ביהמ"ש לפגוע בעיקרון פומביות הדיון, עליו לבחון שתי שאלות: האם מתקיימת עילה העשויה לכאורה להוות בסיס לבקשה; והאם השיקולים השונים מצדיקים את הפגיעה בעיקרון פומביות הדיון".⁶ על-אף האמור לעיל, באיזון בין הערכים המתנגשים, הכלל הוא, כי החריגים לעקרון פומביות הדיון יפורשו בדרך הצמצום וכי לעולם תיטה הכף אל עבר פתיחת הדלתיים והתרת הפרסום. כלל זה נקבע על ידי הנהלת בתי-המשפט לאור הפסיקות הנ"ל.

עקרון פומביות הדיון, לצד ההתפתחויות הטכנולוגיות האדירות של השנים האחרונות שינו את הנגישות לפסקי-דין מן הקצה אל הקצה. בעבר, נגישות לפסקי-דין הייתה פיזית, כלומר, למערכת

³ סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט

⁴ רע"א 482/13 אליהו חברה לביטוח נ' רפאל

⁵ בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, פ"ד נח(1) 529

⁶ ע"פ 11793/05 חברת החדשות הישראלית בע"מ נ' מדינת ישראל

המשפט הייתה שליטה מלאה על חשיפת פסקי-הדין וכך הפגיעה בפרטיות הייתה מידתית. המהפכה הדיגיטלית שינתה את המצב, שכן מרגע שפסקי-דין מפורסמים כקבצים דיגיטליים ניתן לערוך חיפוש מקיף ולמצוא את כל ההליכים המשפטיים בהם מעורב פלוני. זאת, באמצעות מאגרים משפטיים דוגמת "נבו", "תקדין לייט" ועוד. אתר "תקדין לייט" הגדיל לעשות והוא מתבסס על קידום מכוון של פסקי-דין במנועי חיפוש כלליים, כך שחיפוש כללי אודות אדם פלוני ב"גוגל", יעלה בין התוצאות הראשונות הליכים משפטיים בהם היה מעורב.

השינוי הדרמטי בנגישות פסקי-הדין הביא לסיפורים דוגמת סיפורה של תמר אשר הובא בראשית הדברים. מנהל בתי-המשפט הקודם, השופט משה גל, היה ער לעובדה שמצב זה מביא לאבדן אמון בבתי-המשפט ולכן הוא הוציא הנחיה המבקשת מהשופטים "את שימת לבכם בעת כתיבת החלטות לעניין אזכור פרטים אישיים שאין חובה בהם ואשר פרסומם עלול לגרום לפגיעה בפרטיותם של המתדיינים".⁷

כאן המקום לחדד ולומר, כי בעוד שבמקרים הקשורים באנשים פרטיים, ההתנגשות בין עקרון הפומביות לבין הזכות לפרטיות היא ברורה ובולטת, הרי שכאשר מעורבים בהליכים תאגידיים או חברות מסחריות, נכנס אלמנט נוסף למערכת השיקולים של בית-המשפט - האינטרס הציבורי אשר נגזר מ"זכות הציבור לדעת". מקרים בהם מעורבים תאגידיים נידונים רבות בבתי-המשפט והאלמנט של האינטרס הציבורי מצטרף לעקרון הפומביות ולרוב מכריע את הכף לטובת עקרון הפומביות אל מול פגיעה אפשרית בפרטיות, עד כמה שהזכות לפרטיות מדברת גם על תאגידיים.⁸ נייר זה מטרתו לעסוק במזעור הפגיעה האפשרית באנשים פרטיים ולא בחברות מסחריות או גופים בעלי חשיבות לציבור.

מאגרי מידע עצמאיים ל"סימון" עבריינים

הפרסום של פסקי-דין עם הפרטים המזהים של המתדיינים הביא לפגיעה חמורה נוספת. הפרטים אשר מפורסמים על-ידי רשויות המדינה השונות, ומערכת המשפט בכללן, הניעו גורמים פרטיים בעלי אינטרס כלכלי או אחר ליצור מאגרי מידע פרטיים אשר אוגרים מידע על אנשים מתוך אותן מערכות ממשלתיות. מידע זה משמש ליצירת פרופילים של אנשים המתבססים על מידע לגבי ההליכים השיפוטיים בהם לקחו חלק, אשר נמכרים לבעלי עניין. כך מעסיק יכול לשלם למאגר

⁷ מנהל בתי המשפט, השופט משה גל, מכתב מיום 5.8.2009

⁸ השאלה אם זכותו של אדם לפרטיות תקפה גם לחברה או תאגיד תלויה ועומדת לפתחו של בית המשפט וטרם הוכרעה. מיכאל בירנהק, "מרחב פרטי – הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה, (תשע"א), עמ' 126-132.

מסוים עבור בדיקה של מועמד להעסקה ולקבל עליו מידע. הורים יכולים לברר מידע על הגנת של ילדיהם, על השכן החדש שעבר לגור בשכונה ועוד. הפוטנציאל הוא אינסופי ומקורו במידע אשר מפורסם כדין על ידי רשויות המדינה.

ארה"ב מובילה את רשימת המדינות ביצירת מאגרים אלה והם זוכים להצלחה רבה בציבור. בסין, הוקם מאגר הקורא לציבור לקחת את החוק לידיים ולהעניש פושעים על ידי הטרדות המוניות מתואמות.⁹ אף בישראל הוקם מאגר מידע פרטי, "תנו לגדול בשקט", הכולל פרטים של מי שחשודים כפדופילים ומציע עזרה להורים בשמירה על ילדיהם על ידי מערכת לאיתור פדופילים.¹⁰ אתר זה ואחרים מרכזים מידע רב על חשודים, מורשעים ואף כאלו שזוכו, והם קוראים לציבור לקחת חלק בפעילות זו ולמסור פרטים הידועים להם. זוהי דוגמה חדה לכוחם של מאגרי מידע פרטיים מסוג זה. נגישות המידע יוצרת מצב שבו לאדם שהורשע, או שנעצר אך לא הוגש נגדו כתב אישום או שזוכה, לא תהיה אפשרות לשקם את חייו.

עד היום למורשעים וחשודים בעבירות שונות שמורה "הזכות להישכח", מכוח תקנת השבים. תקנה זו קובעת כי אחרי פרק זמן של כמה שנים מתום המאסר מתיישנת העבירה והמשטרה לא תיתן פרטים עליה לגופים זרים.¹¹ מאגרי המידע הפרטיים מאיינים הלכה למעשה את הערכים והמטרות שבבסיס תקנת השבים. לא מכבר ניתן פסק-דין על ידי בית-המשפט של האיחוד האירופי בנושא הזכות להישכח. בית-המשפט חייב את "גוגל" למחוק, במקרים מסוימים, רשומות ותוצאות חיפוש לבקשת משתמשים פרטיים.¹² פסק-הדין מלמד על כך שמערכות המשפט בעולם מתחילות להבין את גודל ההשפעה שיש לפרסום מידע באינטרנט.

כיום, בהרבה ממדינות אירופה מסירים את שמות המתדיינים מפסקי-הדין או ההחלטות השיפוטיות אשר מופצות ברשת. כך, בספרד פסקי-הדין מתפרסמים באופן אנונימי למעט פסקי-הדין של בית-המשפט החוקתי. בצרפת ישנה הנחייה גורפת על מחיקת שמות הצדדים מפסקי-דין המתפרסמים באינטרנט.¹³ לעומת זאת, בישראל, בעל הדין נדרש לפנות בעצמו לבית-המשפט בבקשה מנומקת להסיר את פרטיו מפסק-הדין. שיקול הדעת אמנם נתון לבית-המשפט, אולם הכלל, כאמור, הוא לצדד בעקרון הפומביות על פני הזכות לפרטיות.

⁹ Ariana Eunjung Cha & Jill Drew, New Freedom and Peril, in Online Criticism of China, Washington Post, April 17, 2008, A1. הפניה מתוך: מאור פישמן, סקירה משווה, הסניגוריה הציבורית, 2013, עמ' 9-10

¹⁰ <http://www.besheket.com/database.htm>

¹¹ חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (1981), פרק א

¹² <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4519390,00.html>

¹³ מאור פישמן, סקירה משווה, הסניגוריה הציבורית, 2013, עמ' 13-15

בשנת 2013 הוקמה וועדה בראשות השופט בדימוס יצחק אנגלרד לבחינת הנושא של חשיפת פרטים מזהים בפסקי-דין, בעקבות תלונות רבות בנושא זה. החלק העיקרי של התלונות נגע לאזכורים בתוצאות חיפוש של "גוגל" ו"בינג" המפנים למסמכים הנמצאים במאגר המידע של אתרים כמו "תקדין-לייט". הוועדה הזמינה את הציבור הרחב להביע את עמדותיו בנושא ובסוגיות הקשורות בו. אל שולחן הוועדה הגיעו התייחסויות מהסנגוריה הציבורית, התנועה לזכויות דיגיטליות, האגודה לזכויות האזרח ועוד. בנוסף, גורמים משפטיים רבים – מאקדמאים ועד עו"ד - הציגו את עמדתם, לצד עמדותיהם של מאגרי המידע המסחריים. משיחות עם נציגי הגורמים עולה שמרביתם מבינים כי ישנה בעיה וצריך להתמודד איתה אולם ישנה מחלוקת בדבר הפתרון הראוי. כדאי לדייק ולומר שהם עוסקים בפתרון הראוי מבחינה ערכית והם אינם דנים בקריטריונים שונים לבחינת הפתרון שלהם. בהמשך יוצגו קריטריונים להערכת החלופות השונות המוצעות במסגרת נייר זה. בימים אלה הוועדה יושבת על המדוכה, אולם על-פי אחת מחברות הוועדה אין צפי, לסיום עבודת הוועדה.

שלבי חשיפת המידע

הדיון נפתח בשאלה כיצד קורה שפרטים אישיים שנחשפו במסגרת הליכים משפטיים, מצויים ברשת האינטרנט וזמינים לכל. לאחר פירוט של עקרונות המשפט הרלוונטיים, פוטנציאל הפגיעה בפרטיות ודרכים שונות להתמודדות עם פוטנציאל זה בעולם ובישראל, כדאי לנסות ולהצביע על המקור לפוטנציאל הפגיעה. לשם כך יש לבחון את השלבים בהם נחשף המידע האישי.

למעשה, השלב הראשון בו בעל-דין חושף מידע אישי הוא בעת הגשת כתב-הדין. לאחר הגשת כתב-הדין מתקיימים דיונים בבית-המשפט, שם נחשפים פרטים נוספים אשר קשורים לעניין הנידון. כתיבת פסק-הדין על ידי השופט הוא שלב נוסף בו מצויים הפרטים האישיים, שכן פסק-הדין כולל תמצית הדיונים שהתקיימו בבית-המשפט. לאחר הכתיבה, פסק-הדין מוזן אל מערכת "נט-המשפט" - הרשת הממוחשבת של מערכת המשפט כולה. באמצעות "נט-המשפט" יכולים אנשי מערכת המשפט לקבל מידע על החלטות, תקדימים ולמעשה כל פרט מידע שיכול לסייע להם בעבודתם. השלב האחרון הוא פרסום פסק-הדין במאגרי מידע מסחריים. כל אחד מהשלבים הללו ניתן לשינוי או תיקון על ידי הנהלת בתי-המשפט.

הבעיה

על בסיס כל האמור עד כה, עולה כי המקור לפגיעה בפרטיות הוא תקנות בתי המשפט. כפי שזכר לעיל, הנהלת בתי המשפט הייתה ערה לשינוי הדרמטי בנגישות פסקי הדין ולכן הוציאה הנחיה לשופטים. אולם, הנחיה זו רק ביקשה מהשופטים "את שימת לבכם... לעניין אזכור פרטים אישיים...". המשמעות היא שהתקנה מהווה מעין המלצה בלבד ואין בה דרישה גורפת מציבור השופטים בישראל. לכן, הלכה למעשה, תקנות בתי-המשפט אינן מונעות פרסום פרטים מזהים בפסקי-דין והחלטות שיפוטיות.

החלופות המוצעות

החלופות שיפורטו להלן נוגעות כולן בקבוצת "תקנות בתי-המשפט" אשר מאפשרת שמירה איכותית על המידע הפרטי אשר נחשף במסגרת ההליכים השיפוטיים. שינוי תקנה או תיקון תקנה חדשה יסייע למערכת המשפט להגן על פרטיות המתדיינים השונים ולמנוע פרסום ברבים של פרטים אישיים. אלמנט נוסף הוא שכל אחת מהחלופות המוצעות שומרת על עקרון פומביות הדין ועל התכליות של עקרון זה, כפי שפורטו לעיל: זכות הציבור לדעת, הבטחת איכות פעולת בתי- המשפט והגברת אמון הציבור במערכת המשפט.

חלופה א': "ראשי תיבות"

ההיגיון העומד מאחורי חלופה זו הוא שמחיקה של שמות המתדיינים מפסק-הדין ימזער באופן דרמטי את האפשרות לזהות את המתדיין ולשייך אליו פרטים אישיים או רגישים המופיעים בפסק-הדין. מימוש חלופה זו כרוך בשינוי הכלל הנהוג עד כה, אשר מעדיף את עקרון הפומביות על פני הזכות לפרטיות למעט אותם מקרים חריגים המופיעים בחוק, כפי שתואר בהרחבה לעיל. למעשה, הכלל הנהוג כיום הוא שברירת המחדל היא שפסק-הדין יהיה פומבי עם כל הפרטים אלא אם לבית-המשפט יש שיקול דעת שונה. בכל מקרה בו לא מוגדר בפירוש שפסק-הדין לא יכלול פרטים אישיים, פסק-הדין יתפרסם כולו. אם בעל-דין רוצה למנוע את פרסומו הוא נדרש לפנות בעצמו לבית-המשפט ולנמק את בקשתו להסיר את שמו מפסק-הדין.

חלופה זו הופכת את ברירת המחדל הזו. התקנה שתתקן תקבע כי כל פסק-דין ייכתב בציון ראשי התיבות של בעלי-הדין בלבד, ללא אזכור שמם המלא. כך יתפרסם פסק-הדין במערכת "נט- המשפט" ובאותו אופן הוא יועבר אל מאגרי המידע המסחריים. חיפוש שמו של אדם פלוני במנוע חיפוש לא יניב תוצאה המקשרת אותו אל הליך משפטי כלשהו. כל גורם אשר יבקש לדעת את

שמות בעלי-הדין יידרש להגיש בקשה מנומקת לבית-המשפט המסבירה מדוע יש לחשוף את שמות בעלי-הדין. בכל מקרה, יישאר מקום של שיקול דעת לבית-המשפט לשנות את ברירת המחדל מסיבות שונות (אינטרס ציבורי, הפגיעה בפרטיות היא שולית או מינימאלית וכן הלאה), אך בעל-הדין יעודכן כי שמו יתפרסם בפסק-הדין הפומבי. זאת, על מנת לאפשר לבעל הדין לערער על החלטה זו ולכלל הפחות להיות מודע לכך שפסק-הדין יהיה נגיש לקהל רחב דרך מאגרי המידע המסחריים.

על מנת לאכוף יישום של תקנה זו תוכנס תזכורת למערכת "נט-המשפט" אשר תזכיר לשופט או לעוזר המשפטי למחוק את שמות בעלי-הדין מפסק-הדין. רק לאחר אישור של אותו שופט או עוזר משפטי כי הוא סקר את פסק-הדין ושמות כל הצדדים מופיעים בראשי תיבות, או אז פסק-הדין ייקלט ב"נט-המשפט" ויהיה זמין עבור אנשי מערכת המשפט ובהמשך יופץ אל מאגרי המידע המשפטיים. בנוסף, ימונה עובד אשר יבחר פסקי-דין באופן רנדומאלי על מנת לבחון האם התקנה החדשה מיושמת בהצלחה. עלות שכר ממוצעת של עובד מדינה לחודש היא כ-15,000 ₪. עלות הפצת התקנה היא זעומה וכמוה גם הטמעת התזכורת במערכת "נט-המשפט". סה"כ עלות מוערכת מכספי המדינה לשנה: כ-300,000 ₪.

חלופה ב': "אנונימיזציה"

חלופה זו מבקשת למנוע את פרסומם של פרטים מזהים ורגישים בדרך של שינוי מן היסוד של כל שלבי חשיפת המידע – החל משלב הגשת כתב-הדין וכלה בהפצת פסק-הדין הסופי אל מאגרי המידע המסחריים. הרציונאל העומד בבסיס חלופה זו הוא ששמו של אדם פלוני הוא אמנם מרכיב משמעותי ביכולת לזהות ולאתר פרטים על אותו פלוני, אך השם בלבד הוא לא כל התמונה. כפי שפורט לעיל, הפוטנציאל לפגיעה בפרטיות כולל שימוש בפרטים שונים מפסקי-דין על-ידי גופים עצמאיים שמקימים מאגרי מידע פרטיים. גופים אלה מתמחים במציאת בעלי-הדין אף אם שמם אינו מופיע בפסק-הדין או אפילו בפסק-הדין נאסר לפרסום. כך, למשל, במקרה של האתר הישראלי "תנו לגדול בשקט".

על מנת למנוע אפשרות של הצלבות מידע בכדי לאתר פרטים מזהים על אדם, יש לנקוט בגישה מחמירה החל מהגשת כתב-הדין: בעת ההגשה, יוכל בעל-הדין וכל צד אחר לסמן פרטים רגישים מבחינתו בטופס מיוחד שיצורף לכתב-הדין. טופס זה יוגש לעיון השופט והצדדים הקשורים בעניין

וישמש אותם על מנת להיזהר בעת הדיונים בבית-המשפט, אשר יישארו בדלתיים פתוחות וישמרו את עקרון פומביות הדיון.

הטופס האמור ילווה את השופט ואת העוזרים המשפטיים בעת כתיבת פסק-הדין או ההחלטה ובהתאם לאמור בטופס ובכפוף לשיקול דעתו של השופט פרטים אלה יישארו תחת הסימון "רגיש". בשלב זה של כתיבת פסק-הדין ניתן להפריד בין מידע רגיש, שפרסומו טומן פגיעה בפרטיות הצדדים, לבין רוב-רובו של פסק-הדין. כל שנדרש הוא הוספה של יישום לסרגל הכלים של מעבד התמלילים. יישום זה ישמש, באמצעות לחיצת עכבר, לסימון המידע הרגיש. לאחר סיום הכתיבה, ייקלט פסק-הדין במערכת "נט-המשפט", אשר תפיק באופן אוטומטי את פסק-הדין הפומבי, אשר לא כולל את המידע הרגיש, מתוך פסק-הדין המלא.

על מנת לבצע את החלופה הזו יש להיערך להטמעה ארגונית של סימון מידע רגיש בכל שלבי ההליך השיפוטי, ובעיקר בקרב שופטים ועוזרים משפטיים אשר כותבים את פסק-הדין שבהמשך יפורסם לציבור. הטמעה זו תכלול ימי השתלמות לאנשי מערכת המשפט כולה – שופטים ועוזריהם, אנשי המחשוב והטכנולוגיה וכלל העובדים אשר תינתן להם גישה לפסק-הדין המלא מתוקף תפקידם. עלות ההדרכה והפיתוח הארגוני לכלל מערכת המשפט מוערכת במיליון ₪. השתלמויות לשופטים ועוזריהם מוערכות בחצי מיליון ₪. עלות השינויים במחשוב (יישום חדש, הפקת פסק-דין פומבי מתוך פסק-הדין המלא ועוד) מוערכים ב750,000 ₪.¹⁴ סה"כ עלות משוערת של חלופה זו : 3,250,000 ₪.

חלופה ג': "היתר לעיון כללי"

אדם פרטי המעוניין לעיין בפסק-דין שהתפרסם באופן פומבי יכול לפנות אל מערכת המשפט בבקשה כתובה ומנומקת ולאחר אישור הגורמים הרלוונטיים הוא יקבל עותק של פסק-הדין הפומבי. אולם, רוב מוחלט של האנשים הפרטיים לא עושים זאת אלא פונים לאחד המאגרים המשפטיים ותמורת תשלום מקבלים לידם את פסק-הדין הפומבי. דרך זו מהירה יותר ואנשים רבים מוכנים לשלם עבור מהירות זו. החובה לבקש באופן רשמי ממערכת המשפט לעיין בפסק-דין חלה גם על עובדי המאגרים הפרטיים והמסחריים. על מנת למנוע סרבול ועודף בירוקרטיה שתיווצר מפנייה מיוחדת עבור כל פסק-דין, נקבע בתקנות הנהלת בתי-המשפט כי מנהל בתי-המשפט יכול להעניק "היתר כללי לעיון" התקף לזמן מוגבל וניתן להארכה. כמו-כן נקבע כי

¹⁴ כלל הנתונים מתוך דו"ח חוק חופש המידע לשנת 2012 ומראיון עם ראש אגף תכנון, פיתוח ותקציבים מר מיכאל שפירא. http://elyon1.court.gov.il/heb/haba/dochot/doc/hofesh_meida2012.pdf, עמ' 64-65

”מנהל בתי-המשפט רשאי לקבוע בהיתר הכללי כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון ובין פגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי-הדין... לרבות השמטת פרטים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי הדין”.¹⁵

חלופה זו מבקשת לקבוע כי תנאי למתן היתר כללי לעיון יהיה איסור על פרסום שיטתי ומכוון של מסמכים משפטיים במנועי חיפוש פומביים. המטרה היא למנוע מצב בו חיפוש של שם מסוים לא יעלה מסמך משפטי בתוצאות החיפוש. המשמעות המיידית היא כי כל אדם הרוצה לעיין בפסק-דין פומבי, בין אם דרך מאגר מידע ובין אם דרך מערכת המשפט, ייאלץ להגיש בקשה פרטנית ולנמק את בקשתו. בנוסף, הנהלת בתי-המשפט תדרוש להסיר את תוצאות החיפוש הקיימות מ”גוגל” ומ”בינג” ותתנה מילוי דרישה זו במתן ההיתר הכללי. בכך למעשה ניתן יהיה למנוע פגיעה בפרטיות לא רק בעתיד אלא גם עבור אלה שכבר נחשפו. יוזכר, כי עיקר התלונות שהובילו להקמת וועדת אנגלרד נגעו למאגרי המידע המפרסמים שמות באופן מכוון, על בסיס מודל עסקי, במנועי חיפוש. יישום חלופה זו דורש צוות פיקוח על עבודתם של מאגרי המידע. דבר זה מצריך אישור יועץ משפטי וצפוי להביא להליך משפטי בין המדינה לבין מאגרי המידע. אולם, יש לציין כי על-פי התקנות, נושא זה נמצא בסמכותו המלאה של מנהל בתי-המשפט. עלות מוערכת לצוות פיקוח המונה שלושה אנשים: כ-600,000 ₪. עלות הליך משפטי משוער: 500,000 ₪. סה”כ עלות החלופה 1,100,000 ₪.

¹⁵ תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים) 2003, סעיף 5(ב)

קריטריונים לבחינת החלופות

לשם השוואה בין החלופות ובחירת הטובה שבהן, נקבעו ארבעה קריטריונים אשר לכל קריטריון ניתן משקל שונה בהערכת החלופות. כל חלופה קיבלה ניקוד בין 1-7 על מנת שיתקבל הפרש גדול מספיק שיבטא את הפער בהערכה בין החלופות.

הקריטריון המשמעותי ביותר הוא מידת **האפקטיביות** של החלופה (40%). הכוונה היא לבחון האם יישום החלופה יביא למצב בו ייעלם או לכל הפחות יקטן משמעותית פוטנציאל הפגיעה בפרטיות. חלופת "אנונימיזציה" קיבלה את הציון הגבוה ביותר בקריטריון זה כיוון שהיא מונעת גם מצב של הצלבת מידע מפסקי-דין שונים על בסיס נתונים שהם לא רק שם האדם. לאחריה חלופת "ראשי תיבות" שכן היא מקשה על מציאת פרטים מזהים. מציאת פרטים תחת חלופה זו דורשת מאמץ רב מאנשים רבים ומצמצמת משמעותית את גודל החשיפה למידע. החלופה הפחות אפקטיבית היא "היתר לעיון כללי" כיוון שבחלופה זו מאגרי המידע המסחריים מקבלים לידם את המידע הרגיש ודרכם כן יוכלו להגיע אל מידע זה. אמנם, החשיפה תצטמצם בגלל איסור השימוש במנועי חיפוש אולם המידע עצמו כן יהיה אצל מאגרי המידע שעלולים למצוא דרכים נוספות לחשוף אותו.

קריטריון משמעותי נוסף הוא מידת ה**ישימות** של החלופה (25%) כאשר הכוונה היא לישימות מעשית ופוליטית גם יחד. מבחינה מעשית, על החלופה להיות קלה לביצוע ולהטמעה במערכת המשפט. מבחינה פוליטית היא צריכה לעורר כמה שפחות התנגדות של שחקני וטו מתוך ומחוץ למערכת. חלופת "ראשי תיבות" קיבלה את הציון הגבוה ביותר כיוון שהיא הישימה ביותר. היא קלה מאוד לביצוע כיוון שהטכנולוגיה כבר קיימת. פסקי-הדין החסויים או אלו שמתוקף החריגים בחוק יש להשמיט את שמות בעלי-הדין מתוכם מוכרים לציבור השופטים ועוזריהם ולא תהיה להם בעיה להכליל את זה לכלל פסקי-הדין. לאחריה חלופת "אנונימיזציה" שכן היא מורכבת לביצוע באופן יחסי ונדרש תהליך הטמעה. אולם, תהליך זה מגיע לקרקע פורייה, שכן, כפי שהוזכר לעיל, המערכת כולה עוסקת בנושא זה בתקופה האחרונה. החלופה הפחות ישימה היא "היתר לעיון כללי" בעיקר בגלל ההתנגדות החריפה שהיא תעורר מצד הגורמים המסחריים. מעשית, החלופה ניתנת לביצוע באופן קל יחסית, אולם מבחינה פוליטית ייקח זמן רב לתהליך זה לעמוד במבחני בתי-המשפט.

הקריטריון הבא הוא **השפעה על העבר** (20%). המשמעות היא לבחון האם החלופה מונעת פגיעה לא רק מכאן ולהבא אלא גם בדיעבד. חלופת "היתר לעיון כללי" מקבלת את הציון הגבוה ביותר שכן באמצעותה ניתן להסיר תוצאות שכבר קיימות במונעי החיפוש ולמנוע פגיעה בפרטיות של בעלי-דין שהסתיים ההליך אף לפני זמן רב. שתי החלופות הבאות קיבלו למעשה את אותו הציון כיוון שהם משפיעות רק על העתיד. הם לא מצליחות להתמודד בצורה איכותית עם פגיעה בפרטיות שכבר התרחשה. מרגע שפסק-דין פורסם באופן פומבי עם השמות והפרטים, אז על אף שניתן למחוק את הפרטים מהרשומות הקיימות, לא ניתן להבטיח את זה באופן מוחלט והרמטי.

הקריטריון הרביעי הוא **עלות היישום** (15%). קריטריון זה קיבל משקל נמוך באופן יחסי מכיוון שהמערכת מבינה שיש כאן שינוי שנדרש לבצע ואת החשיבות העצומה לציבור ולמערכת עצמה מביצוע החלופה הנבחרת. החלופה הזולה ביותר היא "ראשי תיבות" שעלותה מוערכת ב-300,000 ₪. החלופה הבאה היא "היתר לעיון כללי" שעלותה 1,100,000 ₪. החלופה היקרה ביותר היא "אנונימיזציה" שעלותה 2,250,000 ₪.

חישוב השפעת הקריטריונים לבחינת החלופות

הטבלה הבאה מרכזת את הערכת החלופות לפי הקריטריונים השונים. על בסיס הדיון והשיקולים שהוצגו עד כה הוענק ציון בכל קטגוריה לכל חלופה, ושוקלל ציון כולל על פי המשקולות:

היתר עיון כללי	אנונימיזציה	ראשי תיבות	משקל	
3	7	4	40%	אפקטיביות
3	6	7	25%	ישימות
6	2	2	20%	השפעה על העבר
5	3	6	15%	עלות
3.9	5.15	4.65	100%	סך הכל

המלצת המדיניות:

הערכת החלופות שהתבצעה מלמדת כי חלופת "אנונימיזציה" היא החלופה המיטבית שנבחרה.¹⁶ חלופה זו ממלאת באופן המקסימאלי אחר הצורך להגן על הפרטיות של בעלי-דין המצויים בהליכים משפטיים. החלופה מאפשרת לשמור שמידע פרטי אודות בעלי-הדין לא יצא ממערכת המשפט אל גורמים בעלי אינטרס ויהווה פוטנציאל לפגיעה עתידית בבעלי-הדין. בנוסף, החלופה הזו ישימה מכיוון שהיא לא מעוררת התנגדות רבה בתוך מערכת המשפט, שכן נאמר כבר שהמערכת כולה מבינה כי המצב הנוכחי הוא בעייתי ויש לפעול לשינוי. מבחינת המערכת מדובר בשינוי ארגוני שעתיד להיות מיושם בהצלחה. על אף העלות הגבוהה יחסית של חלופה זו יש בה כדי לתרום תרומה מכרעת להעלאת אמון הציבור במערכת, הגנה על הזכות לפרטיות ובו בזמן שמירת עקרון הפומביות.

¹⁶ נספח 1 מראה שחלופה זו נבחרת גם כאשר מבצעים ניתוח רגישות ומשנים את המשקולות שניתנו לכל קריטריון.

רשימת מקורות:

אלטשולר-שוורץ, תהילה, פרטיות בעידן של שינוי (ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2012)

בירנהק, מיכאל, מרחב פרטי – הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה (רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן, 2010)

בירנהק, מיכאל וניבה אלקין-קורן, רשת משפטית: משפט וטכנולוגיות מידע (תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, 2011)

פישמן, מאור, סקירה משווה (ירושלים: הסגוריה הציבורית, 2013)

חוקים

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (1992)

חוק יסוד: השפיטה (1984)

חוק בתי המשפט (1984)

חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (1981)

תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה

אתרי אינטרנט:

אתר משרד המשפטים: <http://index.justice.gov.il/Pages/default.aspx>

אתר הרשות למשפט וטכנולוגיה: ilita.justice.gov.il/

אתר "דה-מארקר": <http://www.themarker.com/law/1.653237>

אתר "תנו לגדול בשקט": <http://www.besheket.com/database.htm>

אתר Ynet: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4519390,00.html>

דוחות:

דו"חות חוק חופש המידע של משרד המשפטים (2010-2013)

דו"ח הסנגוריה הציבורית (2013)

דו"ח התנועה לזכויות דיגיטליות בנושא חשיפת פרטים אישיים בפסקי דין (2013)

דו"ח הרשות למשפט, טכנולוגיה ומידע (2011-2012)

פסקי דין:

בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה, פ"ד נח(1) 529

בג"ץ 6126/94 סנש נ' רשות השידור

ע"א 4963/07 ידיעות אחרונות בע"מ נ' פלוני

ע"פ 11793/05 חברת החדשות הישראלית בע"מ נ' מדינת ישראל

רע"א 3614/97 אבי יצחק, עו"ד נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד נג(1) 26, 45-47
(23.6.98)

רע"א 3007/02 יצחק נ' מוזס

רע"א 482/13 אליהו חברה לביטוח נ' רפאל

פגישות וראיונות:

השופטת יעל אנגלברג-שוהם – שופטת בבית הדין הארצי לעבודה, חברת וועדת אנגלרד

עו"ד חני טל – עוזרת משפטית של נשיא בית הדין הארצי לעבודה

מר צבי דביר – התנועה לזכויות דיגיטליות

נספח 1 – ניתוח רגישות

נספח זה בא להראות תוצאות של ביצוע ניתוח רגישות להערכת החלופות. המטרה היא לבדוק מה קורה כאשר משנים את המשקולות של הקריטריונים השונים. השינוי שבוצע הוא בהורדה או העלאה של 5%-10% מציון של קריטריון רלוונטי. כזכור, קריטריון אפקטיביות קיבל משקל של 40%. ניתוח הרגישות מראה מה קורה כאשר קריטריון זה מקבל משקל של 35% או 30% ובהתאמה קריטריונים אחרים מקבלים משקל גבוה יותר, כמו קריטריון הישימות או העלות. בכל הניתוחים ניכר שחלופת "אנונימיזציה" מקבלת את הציון המשוקלל הגבוה מכולם. רק במקרה יחיד, בו קריטריון העלות מקבל משקל גבוה יותר על חשבון קריטריון האפקטיביות נוצר שוויון בין חלופת "אנונימיזציה" לבין חלופת "ראשי תיבות". אולם, כפי שהוסבר בגוף הנייר, קריטריון העלות הוא הפחות חשוב מכולם, מכיוון שהמערכת מבינה שרובצת לפתחה בעיה גדולה שמשפיעה על אמון הציבור במערכת, על הפגיעה בפרטיות של האנשים ועל כן היא מוכנה ומוכוונת להשקיע משאבים על מנת לפתור את הבעיה.

היתר עיון כללי	אנונימיזציה	ראשי תיבות	משקל	
3	7	4	35%	אפקטיביות
3	6	7	30%	ישימות
6	2	2	20%	השפעה על העבר
5	3	6	15%	עלות
3.9	5.1	4.8	100%	סך הכל

היתר עיון כללי	אנונימיזציה	ראשי תיבות	משקל	
3	7	4	30%	אפקטיביות
3	6	7	30%	ישימות
6	2	2	25%	השפעה על העבר
5	3	6	15%	עלות
4.05	4.85	4.7	100%	סך הכל

היתר עיון כללי	אנונימיזציה	ראשי תיבות	משקל	
3	7	4	30%	אפקטיביות
3	6	7	30%	ישימות
6	2	2	20%	השפעה על העבר
5	3	6	20%	עלות
4	4.8	4.8	100%	סך הכל